

Natuur Vriendelijk Isoleren

de natuur en
milieufederaties

Inhoudsopgave

Introductie: Je huis isoleren?

Vergeet de beschermde diersoorten niet. 3

1 Met deze regels moet je rekening houden 4

Omgevingswet 4
Isoleren vanaf buitenkant 4
Isoleren van binnenuit 4

2 Isolatie en de omgevingswet 5

Zelf regelen 5
De gemeente zorgt ervoor 5
Landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren 6

3 Zo houd je rekening met de beschermde diersoorten 7

De huismus 8
De woonplaats van de huismus 8
Hoe kun je de huismus helpen? 9
Natuurvrij maken 9
Alternatieve woon- en broedplaatsen 9
Natuurkalender 9
De Alternatieven 10
Belangrijk om rekening mee te houden 11

De gierzwaluw 12

Waar woont de gierzwaluw? 12
Hoe kun je de gierzwaluw helpen? 13
Natuurvrij maken 13
Natuurkalender 13
Alternatieve woon- en broedplaatsen 14
De Alternatieven 14
Belangrijk om rekening mee te houden 14

De vleermuis 15

Nuttige insecteneters 15
Waar wonen vleermuizen? 15
Wat kun je doen voor vleermuizen? 16
Natuurkalender 16
Natuurvrij maken 17
Alternatieve woonruimte 17
De Alternatieven 17
Belangrijk om rekening mee te houden 18

Conclusie 19

Colofon

2^e versie, publicatiedatum: 25 september 2024

Dit is een uitgave van de Natuur en Milieufederaties als activiteit van de Participatiecoalitie. Aan de inhoud van deze handleiding kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto's

Unitura/fotograaf 123PIX.nl (pagina 1, 6, 10, 14 en 17),
Shutterstock en Pixabay

Bronnen

FMF, Herstelprogramma Biodiversiteit Fryslân,
Vogelbescherming Nederland, Altenburg & Wymenga,
Natuurmonumenten, Provincie Utrecht, De zoogdieren-
vereniging, BIJ12, Checklist groen bouwen,
www.natuurvriendelijkisoleren.nl

© Citeren uit deze uitgave wordt aangemoedigd.
Overname van foto's en illustraties
alleen in overleg.

Je huis isoleren?

Vergeet de beschermde diersoorten niet.

Bij de energietransitie draait het niet alleen om het plaatsen van windmolens en het aanleggen van zonneparken. Er is bij jou thuis ook genoeg te doen. Denk bijvoorbeeld aan het isoleren van je dak of gevel. Hiermee bespaar je energie en help je het klimaat. Bij al deze maatregelen is er aandacht nodig voor de natuur en beschermde diersoorten. Dus ook bij isoleren!

Bij het isoleren van je dak of gevel kun je onbedoeld beschermde diersoorten, zoals vleermuizen, zwaluwen of huismussen verstoren en hun onderkomens vernietigen. Dit is niet alleen slecht nieuws voor de dieren, maar ook nog eens in strijd met de Omgevingswet (eerder bekend als de Wet natuurbescherming). Je bent dus verplicht rekening te houden met de beschermde soorten.

Deze handleiding richt zich op isolatiemaatregelen die de leefomgeving van beschermde diersoorten beïnvloeden. Hierbij gaat het vooral om het isoleren van spouwmuren of daken. Glasisolatie of het isoleren van je vloer vormen meestal geen risico voor beschermde diersoorten. Dat is dus altijd aan te raden. In deze handleiding gaan we niet in op het gebruik van ecologisch isolatiemateriaal, hoewel ook heel waardevol.

Hoe kun je jouw huis isoleren zonder schadelijke gevolgen voor beschermde diersoorten? In deze handleiding lees je waar je rekening mee moet houden, als je natuurvriendelijk wilt isoleren. We geven een beeld van de huidige problemen en de wet- en regelgeving. Daarnaast zetten we overzichtelijk op een rij wat er nodig is om de leefomgeving van beschermde diersoorten te beschermen.

1 Met deze regels moet je rekening houden

De Omgevingswet beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. Volgens deze wet is het bijvoorbeeld verboden om verblijfplaatsen van de gierwaluw, de huismus of de vleermuis te beschadigen en te vernielen, of deze soorten te doden. Bij het isoleren van spouwmuren of daken ben je daarom verplicht rekening te houden met de mogelijke aanwezigheid van deze soorten. Als uit onderzoek blijkt dat beschermde diersoorten aanwezig zijn, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig.

Omgevingsvergunning

Tot 1 januari 2024 gold de Wet Natuurbescherming, waarbij je een ontheffing nodig had voor beschermde soorten. Vanaf 2024 valt dit onder de Omgevingswet en heb je een omgevingsvergunning nodig.

Isoleren vanaf buitenkant

Bij het isoleren van de spouw of het dak van je huis moet je rekening houden met beschermde diersoorten zoals huismussen, gierwaluwen en vleermuizen. Dit is zelfs een wettelijke verplichting! In hoofdstuk 2 lees je hoe je daarmee om kunt gaan.

Isoleren van binnenuit

Van binnenuit isoleren is een veiligere optie. Al is deze ook niet zonder risico, omdat je potentieel dieren verstoort. Daarnaast is het minder efficiënt en neemt ruimte binnenshuis in beslag. Besteed in dat geval ook extra aandacht aan ventilatie en vochtregulatie.

2

Isolatie en de omgevingswet

Wat zijn de opties?

1. Zelf regelen

Als huiseigenaar kun je zelf zorgen voor onderzoek en een omgevingsvergunning, maar dat is prijzig en tijdrovend. Een erkend ecooloog moet eerst een quick-scan uitvoeren. Indien de aanwezigheid van beschermde soorten niet is uitgesloten, dan is een aanvullend (jaarrond) onderzoek nodig. Een dure en weinig aantrekkelijke optie. En onder de 'landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren' (zie punt 3) ook niet nodig.

2. De gemeente zorgt ervoor

In principe wordt van elke gemeente verwacht dat zij zorgen voor een benodigde omgevingsvergunning. Dit kan met een zogeheten Soortenmanagementplan (SMP). SMP is een gemeentebreed ecologisch onderzoek en biodiversiteitsplan. op basis hiervan kan de provincie (als bevoegd gezag op gebieds- en soortenbescherming) een gebiedsgerichte omgevingsvergunning verlenen.

Veel gemeenten hebben alleen nog geen SMP en het opstellen daarvan kan vanwege gebiedsgericht onderzoek wel twee jaar duren. Daarom kunnen gemeenten en hun inwoners tijdens de periode van het ecologisch onderzoek in verschillende provincies gebruik maken van een pre-soortenmanagementplan (pre-SMP). De gemeente vraagt dan een voor twee jaar geldige omgevingsvergunning aan, specifiek voor particuliere grondgebonden woningen. Woningeigenaren kunnen dan, onder voorwaarden wel aan de slag.

Tip: check altijd als eerste bij je gemeente of ze een (pre-)SMP hebben. In dat het geval kan de gemeente je vertellen of je onder bepaalde voorwaarden al kunt starten. Lees meer over (pre-)SMP's [op de website van provincie Utrecht*](#)

* De provincie gaat over de vergunningen en handhaving. De meeste provincies zijn, net zoals de provincie Utrecht, in gesprek met gemeenten over het te volgen beleid. Check dus zeker de website van jouw provincie.

3. Landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren

Omdat het opstellen van gemeentelijke SMP's zomaar een paar jaar kan duren, hebben verschillende overheidsinstanties onder aansturing van het Ministerie van Binnenlandse Zaken per mei 2024 afspraken gemaakt voor een Landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren (Aanpak NVI). [Lees meer over dit besluit.](#)

Deze landelijke aanpak maakt het voor een periode van drie jaar mogelijk voor woning-eigenaren om aan de slag te gaan zónder voorafgaand ecologisch onderzoek en zónder het aanvragen van een vergunning. Er moet wel gebruik worden gemaakt van een bedrijf dat vermeld staat op de website www.natuurvriendelijkisoleren.nl.

Website Natuurvriendelijk Isoleren

Isolatiebedrijven die vermeld zijn op deze website, hebben medewerkers in dienst die een training natuurvriendelijk isoleren hebben gevolgd. Deze medewerkers worden daarmee in staat geacht volgens de regels van de Aanpak NVI te werken. Zij kunnen ervoor zorgen dat er geen dieren worden gedood, dat ze uit kunnen vliegen en dat er alternatieve voorzieningen worden geplaatst.

Maximum per wijk

Deze aanpak is gedurende de genoemde drie jaar mogelijk voor maximaal 6% van de particuliere woningen in een wijk. Dit kan dus ook in jouw wijk het geval zijn, als een gemeente nog geen (pre-) SMP heeft. De aantallen worden bijgehouden in een landelijke webapplicatie en het isolatiebedrijf weet of er nog geïsoleerd mag worden in jouw wijk.

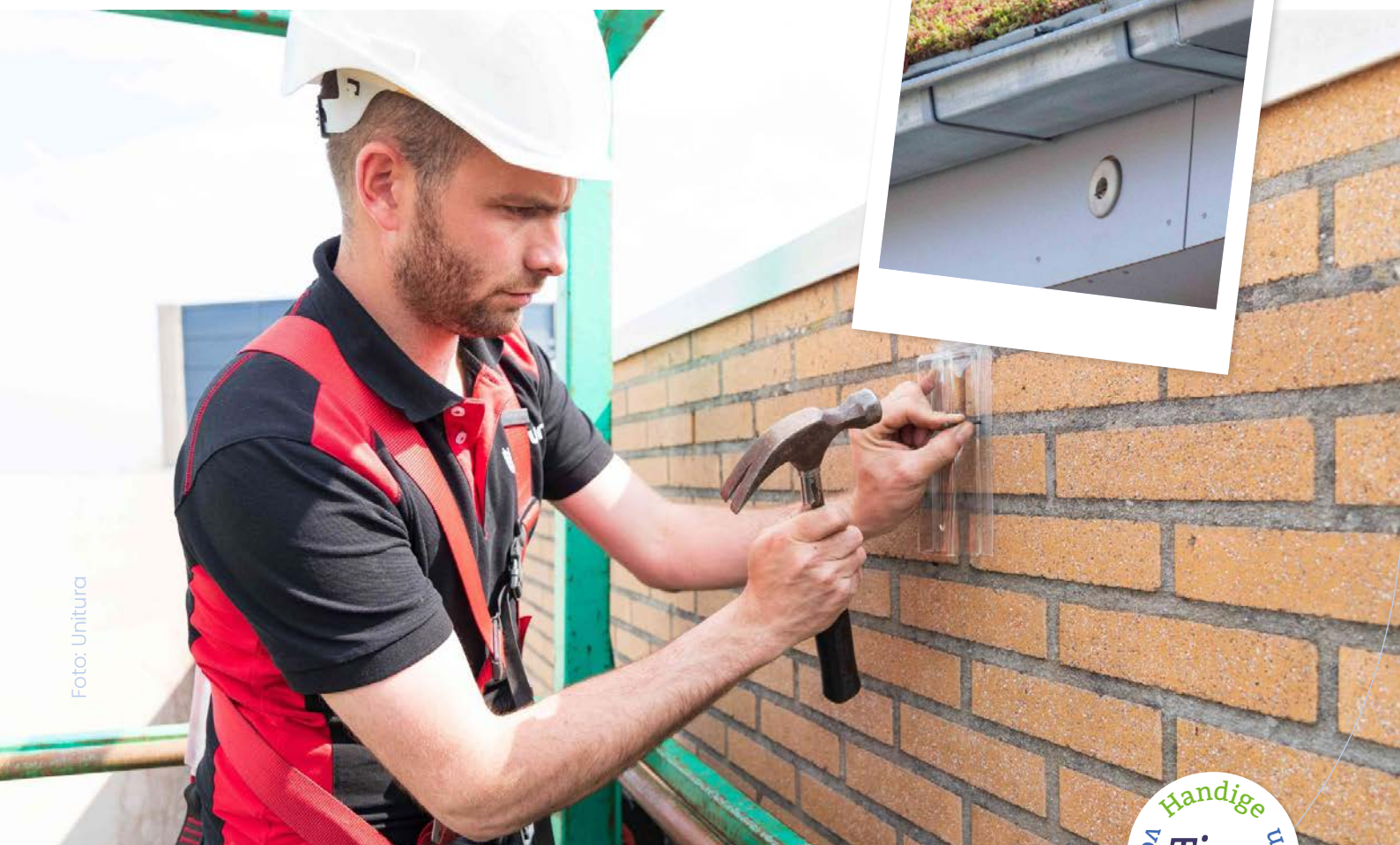

Foto: Unitura

3

Zo houd je rekening met de beschermde diersoorten

Isoleren met zorg voor natuur

In alle gevallen van gevel- en dakisolatie moet je zorgen dat:

- de spouw en het dak op het moment van isoleren natuurvrij gemaakt zijn, oftewel: vrij zijn van de beschermde dieren
- er rekening gehouden wordt met het broedseizoen en de leefgewoonten van deze soorten
- er tijdig gezorgd wordt voor alternatieve huisvesting voor de beschermde dieren

In het geval jouw gemeente geen (pre-)SMP heeft, moet de Aanpak NVI worden gevolgd. Zie de uitgebreide informatie op www.natuurvriendelijkisoleren.nl. Bedrijven die op deze site genoemd staan, maken gebruik van een speciaal voor alle beschermde soorten ontwikkelde natuurkalender.

Op de volgende pagina's vind je meer over de leefomgeving van de huismus, de gierzwaluw en de vleermuis. Ook laten we zien welke maatregelen genomen moeten worden om goed voor deze beschermde diersoorten te zorgen. En we vertellen wat je als huiseigenaar zelf kan doen.

De huismus

De vleermuis

De gierzwaluw

Nu nog bekend...

de huismus

De huismus is misschien wel de meest iconische vogel in Nederland. Maar de huismus wordt bedreigd. In de jaren '70 waren er nog zo'n 2 miljoen broedparen. Nu schat de Vogelbescherming dat er nog maar ongeveer de helft van de huismussen over is.

Waarom zien we steeds minder huismussen? Een belangrijke oorzaak is het verlies van plekken waar de vogel nestjes kan maken. Dakpannen worden steeds vaker vervangen of afgesloten en laat die dakpannen nou net de plek zijn waar huismussen graag nestelen.

De woonplaats van de huismus

De naam zegt al genoeg: een huismus houdt van zijn eigen omgeving. Deze vogels blijven het liefst in de buurt van hun geboorteplek. Zie je vaak een huismus in je tuin? Dan is dat waarschijnlijk steeds dezelfde vogel.

Wist je dat vogels verantwoordelijk zijn voor ongeveer 5% van alle bestuivingen? Ook huismussen dragen bij aan de bestuiving van planten. Ze hebben vaak stuifmeel aan hun veren, waardoor ze onbewust bloemen en planten in je tuin helpen groeien. Dit maakt de rol van de huismus nog belangrijker. Ook fijn: huismussen eten niet alleen zaden maar ook insecten en spinnen.

Bij het isoleren van je dak moet je met het volgende rekening houden: huismussen broeden het liefst onder dakpannen, dicht bij de dakgoot. Als je deze broedplaatsen verwijdert, moeten de mussen een nieuwe woonplek zoeken. Wanneer ze niet snel een nieuwe plek vinden, is de kans groot dat ze het niet overleven.

Hoe kun je de huismus helpen?

Huismussen hebben hulp nodig, vooral wanneer je je dak gaat isoleren. Huismussen hebben hun nestjes namelijk onder de dakpannen. Hieronder lees je waar jij en het isolatiebedrijf rekening mee moeten houden.

Tip: Zorg ervoor dat je een isolatiebedrijf inschakelt dat natuurvriendelijke methoden hanteert. Deze bedrijven kun je vinden op www.natuurvriendelijkisoleren.nl.

Natuurvrij maken

Voordat het isolatiebedrijf aan de slag gaat, moeten ze je huis "natuurvrij" maken. Dat wil zeggen dat er geen vogels meer in je huis zijn. Het bedrijf laat de vogels in een minder kwetsbare periode wegvliegen. Als je bijvoorbeeld in de zomer je dak wilt isoleren, moet het isolatiebedrijf uiterlijk in de winter zorgen dat vogels niet onder het dak kunnen terugkeren.

Tijdens deze periode moeten de mussen een nieuwe plek vinden, want ze kunnen niet meer terug naar jouw huis. Zorg daarom dat je vervangende verblijven in de buurt hebt geplaatst. Hiermee zorg je ervoor dat de huismus niet in de problemen komt en een veilige nieuwe thuisbasis krijgt.

Alternatieve woon- en broedplaatsen

Zorg voorafgaand aan het isoleren voor alternatieve nestplaatsen. Huismussen nestelen graag in gaten en kieren van daken en gebouwen. Er zijn diverse hulpmiddelen beschikbaar, die als vervangende woonruimte kunnen dienen.

Natuurkalender van de huismus

Op deze kalender kun je zien welke perioden wat de huismus betreft geschikt zijn om je huis natuurvrij te maken. Dat is buiten het broedseizoen. Logisch, want wanneer huismussen nestelen, zijn ze erg kwetsbaar. Dan moet je ze niet verstoren. Bespreek het tijdsplan met het isolatiebedrijf. Als er in jouw gemeente geen (pre-)SMP is en je dus gebruik kunt maken van de Aanpak NVI, moet de natuurkalender gehanteerd worden die voor alle beschermde soorten is opgesteld. Die vind je op www.natuurvriendelijkisoleren.nl.

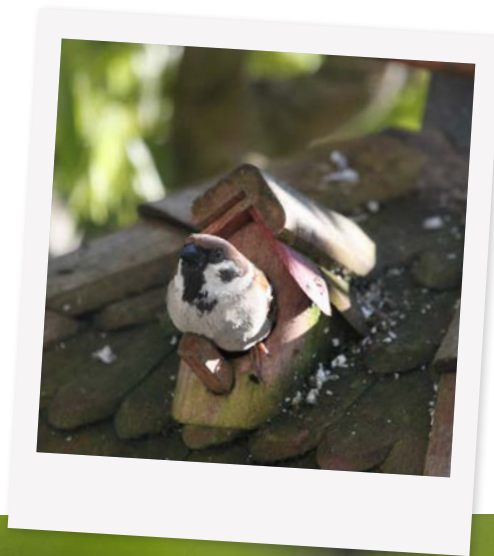
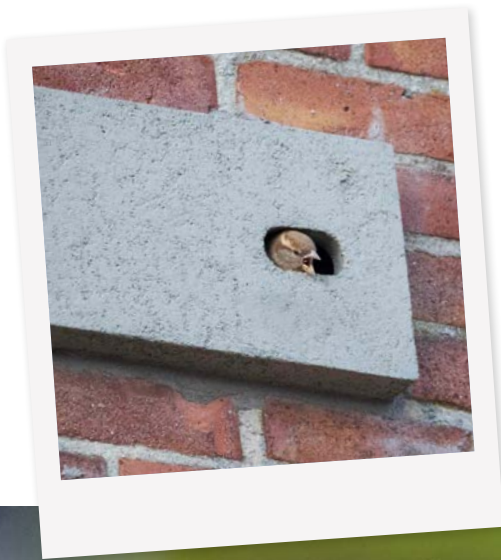
Jan Feb Mrt Apr Mei Jun Jul Aug Sep Okt Nov Dec

- **Buiten broedseizoen:** De beste periode om je huis natuurvrij te maken voor wat betreft de huismus.
- **Broedseizoen 1:** kwetsbaarste periode voor nestelende mussen. Geen werkzaamheden in deze maanden.
- **Broedseizoen 2:** Soms broeden mussen twee keer per zomer.

Alternatieven

Om de mus te ondersteunen, kun je denken aan de volgende mogelijke alternatieven.

- **Nestkasten**
Hang vogelhuisjes aan de woning of in de tuin. Goede voorbeelden van nestkastjes kun je vinden op de website van de Vogelbescherming. www.vogelbeschermingshop.nl/nestkasten/nestkasten-voor-huismus
- **Ingemetselde neststenen**
Gebruik speciale stenen met ingebouwde nestplaatsen, die je in de muur kunt metselen. Dit zorgt voor een permanente en onopvallende woonplaats.

En na het isoleren deze:

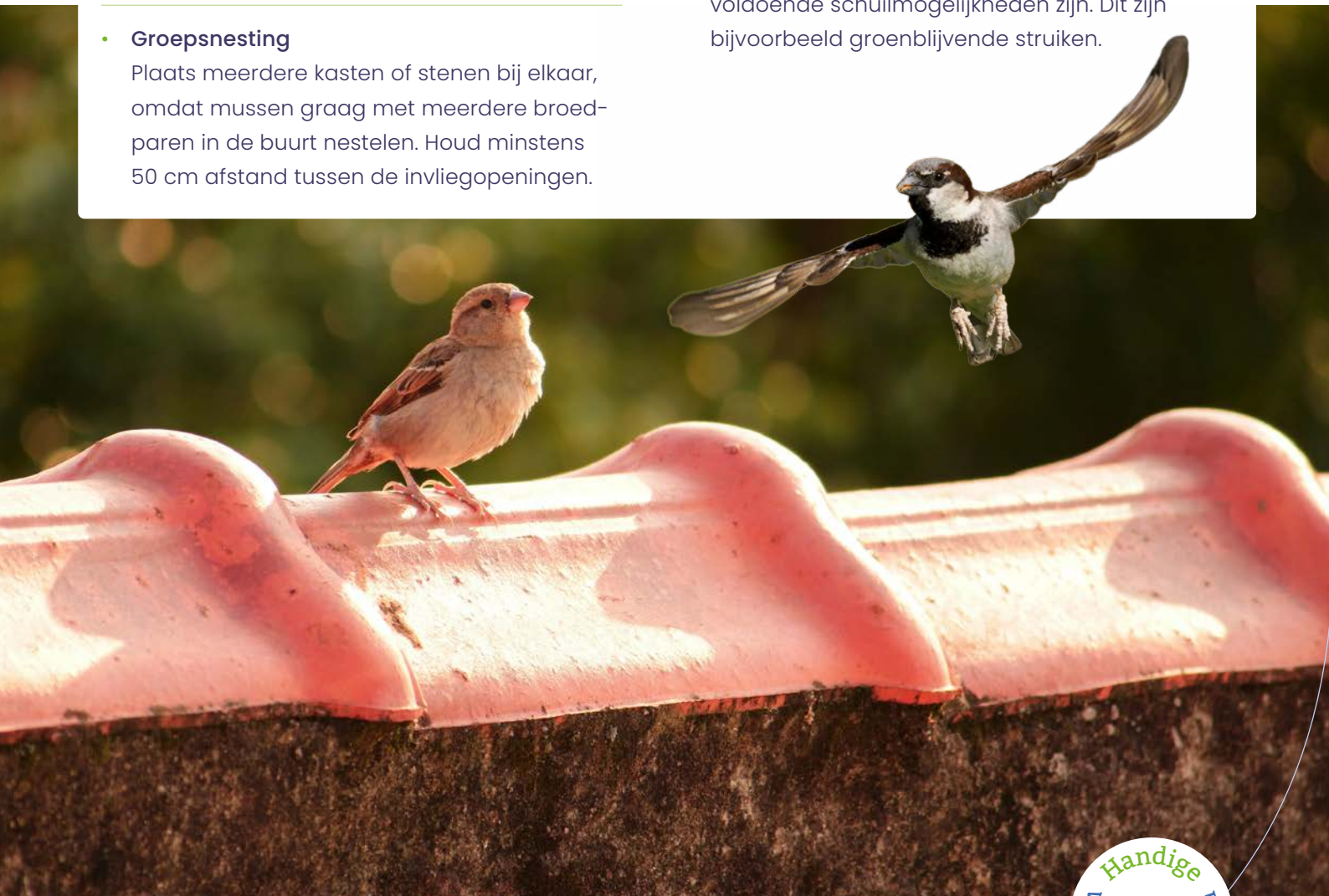
- **Nestkast dakpannen**
Gebruik speciale dakpannen met ingebouwde nestkastjes. Plaats er 3 tot 5, omdat huismussen in kolonies leven. Zorg wel dat die dakpannen niet op de zonkant worden geplaatst, dan worden ze te heet.
- **Dakpannen toegankelijk maken**
Als het mogelijk is, maak dan de onderste twee rijen dakpannen toegankelijk voor vogels. Laat ruimte onderin en gebruik vogelschroot vanaf de derde rij om ongewenste vogels te weren.

Belangrijk om rekening mee te houden

- **Isolatiebedrijf raapleggen**
Kies een isolatiebedrijf van de website natuurvriendelijkisoleren.nl en vraag hen naar een geschikt moment.
- **Start op tijd**
Laat je op tijd informeren om te zorgen dat de mus de tijd krijgt om een nieuw huis te vinden. Start minimaal drie maanden voor de isolatiewerkzaamheden en plaats meerdere verblijven.
- **Geschikte nestplaatsen**
Let op de grootte van de nestruimte en de opening (circa 33 tot 35 mm) om er zeker van te zijn dat de neststenen, nestkasten of mussenpotten geschikt zijn voor huismussen. Voor goede instructies, kijk op de website van de Vogelbescherming.
- **Groepsnesting**
Plaats meerdere kasten of stenen bij elkaar, omdat mussen graag met meerdere broedparen in de buurt nestelen. Houd minstens 50 cm afstand tussen de invliegopeningen.

- **Locatie**
Plaats de nestkasten aan de noord- of noord-oostkant van het huis om oververhitting te voorkomen en op minstens 3 meter hoogte.
- **Veilige aanvliegroute**
Vogels landen graag eerst op een veilige plek om de omgeving te verkennen, voordat ze naar het nest vliegen. Zorg daarom voor een veilige aanvliegroute.
- **Voedselbronnen**
Zorg voor voedselbronnen in de buurt van de vervangende verblijven. Het dieet van een huismus bestaat voornamelijk uit zaden, bessen, bloemknoppen en insecten.
- **Schuilmogelijkheden**
Zorg dat er binnen 50 meter van de nestkast voldoende schuilmogelijkheden zijn. Dit zijn bijvoorbeeld groenblijvende struiken.

De stadsliefhebber onder de trekvogels!

De Gierzwaluw

De gierzwaluw is een echte globetrotter. In tegenstelling tot de huismus, die je in de winter ook nog in je tuin kunt spotten. De gierzwaluw zoekt in die periode warmere oorden op. Gierzwaluwen zijn groepsvliegers en herkenbaar aan hun karakteristieke sikkelvormige vleugels.

In april komen ze terug naar Nederland, meestal naar dezelfde plek als voorgaande jaren. Veel nesten gaan echter verloren door bouwwerkzaamheden. Daardoor heeft de gierzwaluw bij terugkeer vaak geen dak meer boven het hoofd. Hun nesten zijn om die reden het hele jaar door beschermd.

Waar woont de gierzwaluw?

Luchtacrobaten

Wist je dat deze vogels bijna hun hele leven in de lucht doorbrengen? Deze luchtacrobaten eten, slapen, en paren soms zelfs terwijl ze vliegen. Alleen het broeden doen ze met vaste grond onder de voeten (poten).

Nog zo iets bijzonders: het is goed nieuws als je gierzwaluwen rondom je huis hebt. Om hun eigen honger en die van hun jongen te stillen, eten ze tijdens het broedseizoen wel 20.000 insecten per nacht. Dit kan oplopen tot 1 miljoen insecten in totaal!

Bedreigd

De gierzwaluw is een beschermde soort in Nederland. Ze zijn sterk afhankelijk van menselijke bouwwerken voor hun nesten. Ze bouwen hun nesten namelijk hoog boven de grond: onder dakgoten en dakpannen, achter regenpijpen, bij dakkapellen, in spouwmuren of in smalle spleten.

Isolatie van buitenmuren en spouwmuren, evenals dakisolatie van buitenaf kan deze vogels ernstig bedreigen. Tijdens het inspuiten van spouwmuren kunnen ze bedolven raken onder isolatiemateriaal. Daarnaast is hun overlevingskans erg klein als ze uit hun nest worden verjaagd, vooral wanneer er jongen zijn.

Hoe kun je de gierzwaluw helpen?

De gierzwaluw heeft onze hulp hard nodig. Probeer te achterhalen of er gierzwaluwen in je buurt voorkomen. Misschien weet de gemeente het of anders een lokale natuurorganisatie. Zorg altijd dat je een bedrijf kiest dat natuurvriendelijk isoleert. Hieronder lees je wat jij en het isolatiebedrijf kunnen doen om deze vogels te beschermen.

Natuurvrij maken

Gierzwaluwen zijn trekvogels, die alleen tussen half april en eind augustus in Nederland op hun nest verblijven. Buiten het broedseizoen kun je maatregelen treffen, zodat gierzwaluwen niet opnieuw hun oude nest kunnen bereiken. Zorg wel voor alternatieve nestlocaties voordat ze terugkeren.

Natuurkalender van de gierzwaluw

Op deze kalender zie je in welke periode de gierzwaluw in Nederland broedt: vanaf half april tot eind augustus. Zorg er dus voor dat je deze vogel tijdens deze kwetsbare periode met rust laat! NB: de natuurkalender die bij de Aanpak NVI gehanteerd moet worden, vind je op www.natuurvriendelijkisoleren.nl.

Jan Feb Mrt **Apr** Mei Jun Jul **Aug** Sep Okt Nov Dec

- **De winterperiode:** Gierzwaluwen zijn lange-afstandstrekkers die de winter doorbrengen in het grote gebied tussen Mali en Congo.
- **Het broedseizoen:** Ze maken hun nesten in en rond gebouwen, vermijd daarom werkzaamheden.

Alternatieve woon- en broedplaatsen

Gierzwaluwen keren altijd terug naar dezelfde plek om te broeden. Bied ze daarom ruim op tijd alternatieve woon- en broedplaatsen. Anders kunnen zwaluwen niet broeden.

Tip: Betrek altijd een isolatiebedrijf dat vermeld staat op de website natuurvriendelijkisoleren.nl.

De Alternatieven

- **Neststenen**
Metsel speciale neststenen in de muur voor een permanente en discrete nestplaats.
- **Nestkasten**
Monteer nestkasten (vogelhuizen) onder de dakrand of hoog aan de gevel. Goede voorbeelden vind je op de website van [de Vogelbescherming](#).
- **Gleuf of nauwe ruimte**
Laat een smalle ruimte open in de muur of dakrand. Dit heeft minimale invloed op de isolatiewaarde en biedt de gierzwaluw een nestplek. Vraag dit bijvoorbeeld aan je isolatiebedrijf.

Belangrijk om rekening mee te houden

- **Geschikte neststenen of nestkasten**
Zorg ervoor dat de grootte van de nestruimte en de opening geschikt zijn voor gierzwaluwen.
- **Hoogte**
Plaats neststenen of -kasten minimaal 4 meter boven de grond.
- **Oriëntatie**
Richt de opening van de nestruimte op het oosten of noorden om oververhitting te voorkomen.
- **Plaatsing**
Vermijd het plaatsen van nestopeningen boven openslaande ramen.
- **Vrije aanvliegeroute**
Gierzwaluwen naderen hun nest altijd met hoge snelheid. Zorg daarom voor een veilige aanvliegeroute zonder bomen, palen of struiken voor het nest.
- **Timing**
Plaats neststenen of -kasten minimaal 3 maanden voor de start van de werkzaamheden. Het beste moment voor het ophangen is voor april, zodat de zwaluwen er direct gebruik van kunnen maken.

Handige helpers met een slecht imago

De vleermuis

Veel mensen hebben door verhalen en films een negatief beeld van vleermuizen, terwijl ze in werkelijkheid juist fascinerende dieren zijn. Zo zijn vleermuizen de enige zoogdieren die kunnen vliegen. Daarbij gebruiken ze de weerkaatsing van geluiden om hun weg te vinden in het donker. Ze luisteren naar de echo's om te bepalen waar ze zich bevinden en daar zijn ze ontzettend behendig in.

Van de 1400 soorten vleermuizen leven er in Nederland 18, die allemaal wettelijk beschermd zijn. Dit betekent dat je hun rust- en verblijfplaatsen niet mag beschadigen of vernietigen. En de dieren mogen niet opzettelijk verwond of dood gemaakt worden.

Nuttige insecteneters

Vleermuizen zijn echte muggenjagers en kunnen per nacht wel 3000 insecten eten. De vleermuis helpt dus mee je omgeving mug-vrij te houden.

Waar wonen vleermuizen?

10 soorten vleermuizen zoeken in Nederland vaak hun toevlucht in gebouwen en huizen. Ze houden van donkere, beschutte plekken waar ze overdag kunnen rusten. Een smalle gleuf is vaak al voldoende.

Favoriet zijn spouwen en spleten in muren, maar vleermuizen zitten ook graag onder dakpannen, achter daklijsten en in de holle ruimten tussen dakpan en dakbeschoot. De ruimte in platte daken is ook een geliefde verblijfplaats.

Door het verduurzamen van woningen zijn er steeds minder plekken beschikbaar voor vleermuizen. Het isoleren van huizen kan dus een serieuze bedreiging voor hun leefomgeving zijn.

Veel meer informatie over deze bijzondere dieren vind je op de website van de [Vleermuiswerkgroep Nederland](#).

Wat kun je doen voor vleermuizen?

Houd rekening met deze bijzondere dieren! Als er nog geen ecologisch onderzoek is gedaan, is het vaak lastig te bepalen of er al dan niet vleermuizen in jouw huis zitten. Er wordt momenteel door de isolatiebranche gezocht naar technische hulpmiddelen die de aanwezigheid via DNA sporen relatief snel kunnen checken.

Advies: Kies altijd een isolatiebedrijf via de website natuurvriendelijkisoleren.nl. Deze bedrijven zijn op de hoogte van de juiste natuurvriendelijke aanpak.

Natuurkalender van de vleermuis

De kraamperiode van vleermuizen is van half mei tot half juli. De paartijd is van half augustus tot half oktober. Van november tot maart gebruiken ze hun onderkomen als winterverblijf. De vleermuizen zijn dus bijna het hele jaar door in gebouwen te vinden. Dat maakt het bijna onmogelijk om een moment te kiezen waarop er geen vleermuizen aanwezig zijn. De Omgevingswet vraagt dat je zorgvuldig met vleermuizen omgaat. Daarom is het belangrijk om op tijd te starten en in de minst kwetsbare periode aan de slag te gaan met het natuurvrij maken van je woning. Isolatiebedrijven die vermeld staan op de website natuurvriendelijkisoleren.nl worden geacht op de hoogte te zijn van de te volgen stappen.

Natuurkalender van de vleermuis

- **Kraamperiode:** In deze periode worden de jongen geboren en grootgebracht.
- **Winter- en rust periode:** De vleermuizen zijn in winterslaap.
- **Paartijd voor verschillende soorten (aug-okt):** Vleermuizen paren voor de winter, maar de eicel wordt pas bevrucht als het vrouwtje na de winterslaap voldoende is aangesterkt.

Natuurvrij maken

Het is heel belangrijk dat het isolatiebedrijf ervoor zorgt dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn op de plekken die geïsoleerd moeten worden.

Het natuurvrij maken is een precieze taak die uitgevoerd moet worden door een isolatiebedrijf dat natuurvriendelijk isoleert. Hierbij worden 'exclusion flaps' aanbevolen. Opzetstukken die ervoor zorgen dat vleermuizen wel naar buiten kunnen, maar niet meer terug naar binnen. Niet elk gaatje is geschikt voor exclusion flaps. Maar alle openingen moeten worden afgedicht, zodat vleermuizen er wel uit kunnen komen, maar niet erin. Een goede beschrijving voor het natuurvrij maken is te vinden op de website [natuurvriendelijk isoleren](http://natuurvriendelijkisoleren.nl).*

Alternatieve woonruimte

Net als de huismus en de gierzwaluw hebben vleermuizen vervangende verblijfplaatsen nodig. En hoe eerder ze geplaatst worden, hoe beter. Zo hebben de vleermuizen voldoende tijd om aan hun nieuwe onderkomen te wennen.

* Bij de Natuurkalender die je op deze website vindt, zijn de gegevens van de vogels en vleermuis gecombineerd.

De Alternatieven

- **Ingebouwde vleermuisstenen**
Metsel speciale vleermuisstenen of -kasten in je muur voor een onopvallende, permanente woonruimte.
- **Vleermuiskasten bevestigen**
Plaats vleermuiskasten aan de buitenkant van je huis, in bomen of aan schuren om vleermuizen extra verblijfplekken te bieden.
- **Daktoegang**
Laat een smalle opening tussen de dakpannen open om vleermuizen toegang te geven tot het dak.
- **Ruimte onder overhangende dakpannen**
Zorg dat de ruimte tussen overhangende dakpannen en de gevel vrij blijft.
- **Openingen bij boeidelen**
Laat openingen van ongeveer 2 cm vrij aan de onderkant van deze dakrandafwerking, gootconstructies of gevelbekleding.
- **Spouwmuurverblijf**
Maak een verblijf in je spouwmuur door enkele stootvoegen open te laten voor vleermuis toegang. Zorg dat de ruimte achter deze openingen niet gevuld is met isolatiemateriaal, of houd de bovenste rand van de spouwmuur isolatievrij.

Onder de Aanpak NVI zijn wel strikte voorwaarden verbonden voor een aantal van de onderstaande alternatieven. Isolatiebedrijven die op de website www.natuurvriendelijkisoleren.nl staan moeten hiervan weten.

Belangrijk om rekening mee te houden

- **Meerdere alternatieve verblijven**

Hoe meer alternatieven je biedt, hoe groter de kans dat vleermuizen een nieuwe plek accepteren.

- **Dichtbij de oorspronkelijke plek**

Plaats nieuwe verblijven zo dicht mogelijk bij de oude verblijfplaats om de kans op succes te vergroten.

- **Specifieke vleermuiskasten**

Gebruik kasten die passen bij het soort verblijf dat je vervangt, zoals kraamverblijven of winterverblijven. Goede informatie hierover vind je op de website van de [Vleermuiswerkgroep Nederland](http://www.vleermuiswerkgroepnederland.nl).

- **Hoogte en locatie**

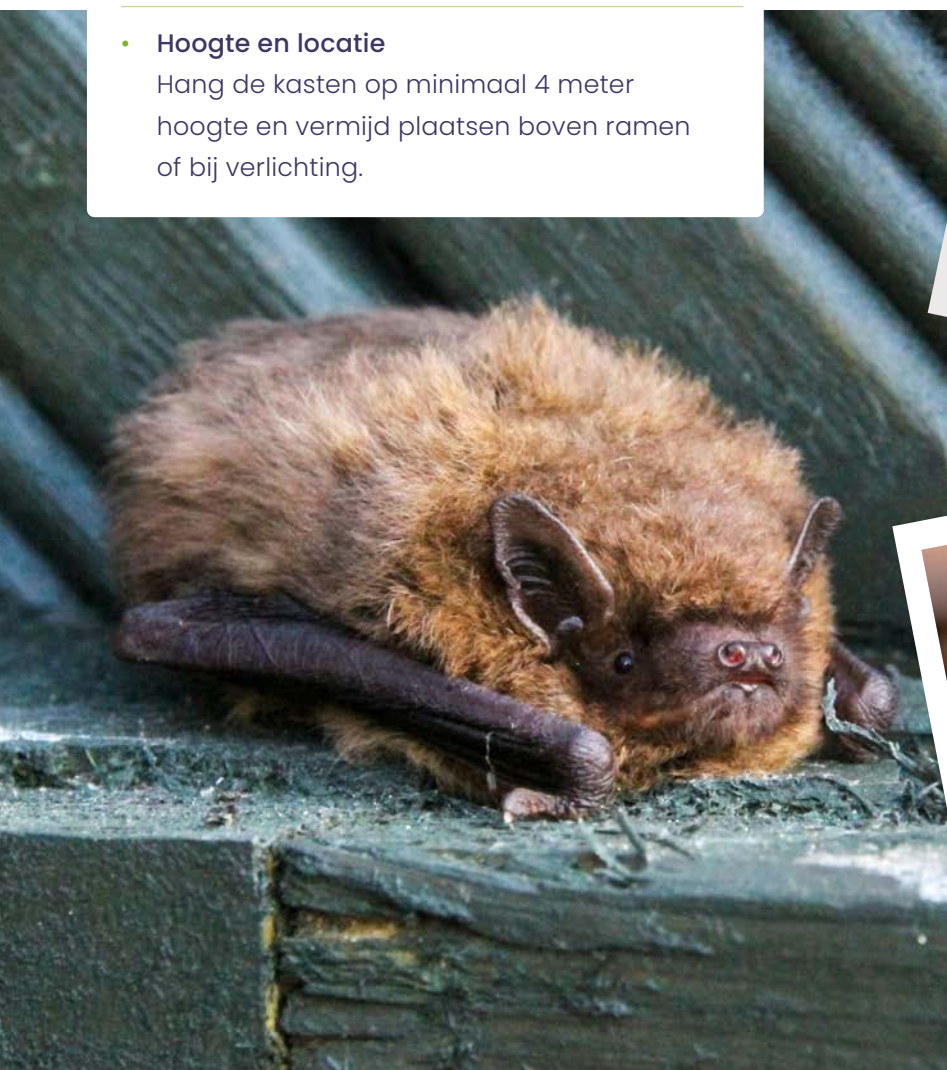
Hang de kasten op minimaal 4 meter hoogte en vermijd plaatsen boven ramen of bij verlichting.

- **Gebruik van spouwborstels:**

Gebruik spouwborstels om te voorkomen dat isolatiemateriaal de toegang tot de spouwmuur blokkeert.

- **Vroegtijdige installatie**

Plaats de nieuwe verblijven ruim voordat je begint met het natuurvrij maken van je huis, zodat vleermuizen voldoende tijd hebben om te wennen aan hun nieuwe onderkomen.

Conclusie

Het is eigenlijk heel simpel: als je van plan bent om je huis te isoleren of te verduurzamen, vergeet dan niet de kwetsbare medebewoners. Niet alleen omdat vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen wettelijk zijn beschermd. Ook omdat ze van onschatbare waarde zijn voor ons ecosysteem. Denk aan ze!

Dit zijn de punten om op te letten bij dak- en spouwisolatie:

- **Beschermde soorten**
De Omgevingswet vereist dat je rekening houdt met beschermde diersoorten zoals de huismus, gierzwaluw en vleermuizen.
- **Onderzoek en vergunning**
Je kunt ervoor kiezen om zelf onderzoek te laten doen en een vergunning aan te vragen, maar dit kan kostbaar en tijdrovend zijn.
- **Provinciaal en gemeentelijk beleid**
Controleer eerst bij je gemeente of er een Soortenmanagementplan (SMP of pre-SMP) beschikbaar is. Check ook de website van je provincie op "natuurvriendelijk isoleren".
- **Stappenplan**
Bespreek altijd met de gemeente welke stappen voor jouw situatie nodig zijn en wie welke verantwoordelijkheden op zich neemt, inclusief de betrokkenheid van een isolatiebedrijf dat natuurvriendelijk isoleert.
- **Geen (pre-)SMP**
Als er geen (pre-)SMP beschikbaar is, kun je gebruik maken van de landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren. Zie de website: www.natuurvriendelijkisoleren.nl.
- **Isolatiebedrijf**
Schakel altijd een isolatiebedrijf in waarvan medewerkers zijn getraind in natuurvriendelijk isoleren. Je vindt ze op de website natuurvriendelijkisoleren.nl. Informeer naar hun aanpak en controleer hun procedures. Je vindt hierover meer informatie in deze handleiding.
- **Vooruitdenken**
Neem op tijd maatregelen en plan vooruit. Regel dat er voldoende alternatieve verblijfplaatsen voor beschermde soorten rond je huis geplaatst worden, inclusief extra voedselbronnen.
- **Kwetsbare periodes**
Houd rekening met de kwetsbare periodes van de dieren. Heeft jouw gemeente geen (pre-)SMP, dan moet de Aanpak NVI worden gehanteerd, beschreven op de website natuurvriendelijkisoleren.nl.

Natuurvriendelijk Isoleren

De Natuur en Milieufederaties

Arthur van Schendelstraat 600

3511 MJ Utrecht

www.natuurenmilieufederaties.nl

info@natuurenmilieufederaties.nl

Behoeftte aan meer informatie of advies?

Neem dan contact op met de Natuur en

Milieufederatie in [jouw provincie](#).

De Natuur en Milieufederaties vormen samen

met HIER, Energie Samen, LSA bewoners en

Buurkracht de [Participatiecoalitie](#).

Participatiecoalitie

de natuur en
milieufederaties

Samen voor mooie en
duurzame provincies

